

Якимчук Г. В.

науковий співробітник лабораторії психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1272-6290>

**СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ**

Організацію освітнього процесу нині дедалі більше орієнтують на залучення дітей до очного навчання з урахуванням безпекової ситуації на противагу дистанційному [1; 2]. Проте на практиці це видається подекуди неможливим. Досі дистанційне навчання залишається невід’ємною частиною освітнього процесу, особливо в регіонах поблизу або безпосередньо в зонах бойових дій.

Незважаючи на воєнний стан, має продовжуватися робота з дітьми, які потребують посиленої уваги педагогів, корекційного втручання в умовах інклюзивного або спеціального освітнього середовища, – дітьми з особливими освітніми потребами (ООП). Для цієї категорії дітей збереження освітнього процесу має особливе значення, адже освітні втрати й розриви, пов’язані в тому числі з відсутністю або періодичністю надання корекційної послуги, чинитимуть більший негативний вплив на загальний розвиток дитини з порушеним розвитком порівняно з дітьми з нормотиповим розвитком і поглиблюватимуть наявне недорозвинення.

Діти з ООП потребують індивідуального підходу та спеціальних методик навчання, особливо коли йдеться про дистанційну форму. Тому вимушено набутий українськими педагогами досвід створення корекційного освітнього онлайн-середовища в умовах війни є унікальним і потребує узагальнення та обговорення в педагогічній спільноті задля поліпшення якості дистанційного навчання.

У цих матеріалах ми спробуємо представити стратегії організації дистанційного навчання дітей з особливими мовленнєвими потребами (порушенням мовленнєвого розвитку), яке стало інструментом реалізації безперервного освітнього процесу та його індивідуалізації.

Протягом більше як двох років усі учасники освітнього процесу змушені реалізовувати навчання в дистанційному або змішаному форматі задля недопущення тривалого відчуження дітей від навчання й розвитку. В умовах війни освітній процес зазнав суттєвих змін і за формою, і за змістом.

Організація онлайн-навчання в ситуації загрози життю, що виникла через повномасштабне вторгнення, потребує надзусиль із боку як педагогів, так і батьків дітей. Оволодіння новими інформаційними технологіями, здобуття додаткових знань і навичок для створення методичного матеріалу збільшує

навантаження на педагогів ще й тому, що часто все це відбувається в умовах відключення електроенергії.

Наразі система освіти адаптувалася до викликів війни як на законодавчому [3], так і на методичному рівні. Проте безперервне дистанційне навчання досі супроводжується ризиками погіршення якості освіти, а також зростанням нерівності умов здобуття освіти. Основною причиною цього є обмежена здатність дітей із порушенням мовлення навчатися з використанням дистанційних технологій через різні чинники, як-от: вікові, психологічні, індивідуальні особливості, поточний психоемоційний стан, відсутність технічних засобів тощо.

Отже, розглянемо стратегії та практики організації ефективного дистанційного навчання дітей з особливими мовленнєвими потребами.

Індивідуалізація й диференціація навчальних підходів залежно від психофізичного розвитку та індивідуальних потреб дитини: дотримання індивідуальної освітньої траєкторії, створення, перегляд індивідуальних навчальних планів, що враховують особливості дитини, її потреби та здібності (сильні сторони). Це може включати адаптацію навчального матеріалу (зменшення кількості завдань, заміна письмових завдань усними, збільшення часу для виконання завдання, виконання завдань за зразком тощо); його модифікацію (зміна змісту завдань шляхом спрощення, заміна матеріалів, зниження вимог до участі в роботі); пристосування освітнього середовища до специфічних потреб дитини (використання індивідуальної аудіогарнітури, додаткового освітлення, підсилювачів звуку, фільтрації фонових звуків у налаштуваннях програми відеозв'язку тощо); оцінювання результатів навчання відповідно до потенціалу дитини.

Використання візуальних матеріалів: візуального розкладу (розпорядок дня, послідовність завдань, послідовність занять); візуальних засобів (інфографіка, малюнки, відео, презентації) для пояснення; сенсорних стимулів, необхідних дитині (картинки, додатковий друкований матеріал, алгоритм виконання завдань) задля поліпшення сприйняття та можливості виокремлення необхідної інформації.

Використання технологій: активне впровадження платформ для онлайн-навчання, відеуроки та навчальних застосунків, орієнтованих на дітей із мовленнєвими порушеннями, що забезпечить інтерактивність, яка є важливим фактором залучення дітей і стимулювання активності під час занять.

Залучення батьків: має сприяти продовженню реалізації стратегії виховання та розвитку дитини з порушеннями мовлення, підвищенню ефективності онлайн-навчання. Співпраця з батьками є ключовою умовою успішного дистанційного навчання. Специфікою останнього є переважання самостійної роботи, яку неможливо забезпечити, особливо коли йдеться про навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку, які потребують постійної допомоги, контролю дорослого. Батькам надаються роз'яснення щодо особливостей виконання запропонованих завдань, рекомендації для підтримки навчального процесу вдома, що включає заняття, ігри та вправи для покращення мовлення, підвищення мотивації, підготовки до занять [4].

Позитивна підтримка та зменшення вимог: передбачає використання заохочень, схвалення навіть незначних успіхів, акцент на досягненнях, що допоможе підтримувати мотивацію дітей. Зниження вимог до дитини (щодо акуратності виконання письмових завдань, за вербальної оцінки результатів навчання тощо) для формування відчуття успіху.

Підготовка педагогів: підвищення кваліфікації педагогів, які працюють із дітьми з порушеннями мовлення. Педагоги повинні мати спеціальні знання про психолого-педагогічні методи, технології із застосуванням програм для розвитку мовлення.

Хоча дистанційне навчання дітей з ООП в умовах надзвичайних ситуацій стикається з безліччю викликів, позитивні аспекти теж стають помітними. Такими є: активізація використання нових технологій, гнучкий підхід до навчання, його індивідуалізація та збільшення ролі батьків у процесі освіти дітей. Усе це відкриває нові перспективи онлайн-освіти і сприятиме, зокрема, подоланню мовленнєвих труднощів у дітей.

Список використаних джерел

1. Про організацію 2024/2025 навчального року в закладах загальної середньої освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 23.08.2024 № 1/15281-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-20242025-navchalnoho-roku-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 07.09.2024).

2. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2024/2025 навчальному році / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/08/28/rekomendatsiyi-shchodo-orhanizatsiyi-osvitnoho-protsesu-doshkilna-osvita-2024.pdf>.

3. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення: 07.09.2024).

4. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) : метод. посіб. / за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732630/1/Organization%20models%20IRC.pdf>.